

*Қарақалпақстан Республикасы
Мәлімлеме – кітапхана орайы
Мағлыұмат – библиография хызметі*

*«Ұатанының жалынлы жыршысы»
Абдулла Орипов туўылғанының 80 жыллығына
(Әдебиятлардың усыныў дизими)*

Нөкис - 2021

КИРИСИЎ

Ўзбекистан Қаҳарманы ҳам Ўзбекистан халық шайыры Абдулла Ариповтың туўылғанына быйыл 80 жыл толады. Усы мүнәсибет пенен бул сәне республикамыз бойлап кең түрде белгиленип атыр. Солар қатарында Мәлимлеме – китапхана орайында да бир қанша ис илажлар исленип атыр. Жазыўшы – шайырлар, студент жаслар ҳам китапханамыз пайдаланыўшылары менен биргеликте ушырасыў кешелер өткерилмекте, китап көргизбелери исленип қойылмақта. Ал Мағлыўмат библиография хызметі тәрәпинен болса шайырдың өмири ҳам дәретиўшилиқ хызметі менен қызығыўшылар ушын әдебиятлардың усыныў дизими дүзилип отыр.

Бул усыныў дизим 3 бөлимнен ибарат:

1. Абдулла Ариповтың өмири ҳам дәретиўшилиқ хызметі
2. Абдулла Ариповтың шығармалары
3. Абдулла Арипов ҳам оның шығармалары ҳақында

Абдулла Ариповтың өмири ҳәм дәретиўшилиқ хызметі

Ўзбекистан Қаҳарманы ҳам Ўзбекистан халық шайыры, мәмлекетлик ҳам жәмийетлик ғайраткер Абдулла Арипов 1941-жылы Қашқадәрья ўалаяты, Қасан районы Некоз аўылында дийхан шаңарағында дүньяға келген. Ол 1958-жылы орта мектепти алтын медаль менен табыслы тамамлап, Ташкент мәмлекетлик университетиниң журналистика факультетине оқыўға киреди ҳам оны 1963-жылы табыслы тамамлап шығады. 1963-69-жыллардан баслап бирқанша баспаларда редакторлық жумысларда ислеген. Мысал ушын «Ёш гвардия», Ғафур Ғулом атындағы «Адабиёт ва санъат» баспаларында редактор (1964-1974), «Шарқ юлдузи» журналында әдебий қәнийге ҳамде бөлим баслығы (1974-1976), Ўзбекистан Жазыўшылар бирлеспесинде әдебий мәсләхәтши (1976-1982), Ташкент ўалаят бөлимінде жуўаплы хаткер (1982-1985), «Гулхан» журналында редактор (1983-1985), 1966-жылдан баслап Жазыўшылар бирлеспеси баслығы, 1989-жылдан бери Ўзбекистан Республикасы Авторлық хуқуқын қорғаў мәмлекетлик агентлиги баслығы лаўазымында ислеген.

Абдулла Арипов дәслепки қосықларын студентлик дәўиринен баслап, мәселен «Алтын балық», «Мен не ушын сүйемен Ўзбекстанды» сыяқлы қосықлары менен өзбек

поэзиясына кирип келгенинен дерек берген. Арадан көп өтпей «Кишкене жұлдыз» атлы қосықлар топламы 1965-жылы баспадан шыққан. Соннан кейін шайырдың «Көзлерім жолында» (1966), «Анажан» (1969), «Руўхым», «Өзбекстан» (1971), «Хотирот», «Журтым самалы» (1974), «Жузбе-жуз», «Хайрат» (1979), «Нажат қаласы» (1981), «Жыллар әрманы» (1983), «Хаж дәптери», «Мунажат» (1992), «Сайланма» (1996), «Дүнья» (1999), «Шайыр жүрегі» (2003) атлы қосық кітаптары баспадан шықты.

А. Арипов поэзия әлеміне өткен әсирдің 60-жыллары кирип келді. Оның дәслепкі қосықтарындағы романтикалық кейпіят әсте ақырын өз орнын философиялық хәдийселерге босатып беріп шайырдың өмірде жүз беріп атырған ұақыя хәм хәдийселерге мунәсибети кескин түс алды. Сол мәнисте «Алтын балық», «Қорықхона», «Генетика», сыяқлы қосықтары А. Ариповтың лирик поэзия жанрын өмір машқалалары тәсири есабына кеңейтиріп баратырғанынан дерек береді. Абдулла Арипов ғәрезсизлик жылларында әдебиаттың түрлі жанрларында дәретиўшилигин баслады. Сол дәўирде әдилликтің тиклениўи, өтмиште жасаған сәркардалар хәмде уламалар естелигинің қәдирлениўи Абдулла Ариповтың Амир Темурдың Орта Азия халықлары тарийхый тәғдиринде ойнаған уллы ролин көрсететуғын «Соҳибқирон» лирик драмасын жазыўға илхамландырды. Бул шығармасы республиканың барлық үлкен-үлкен театр сахналарында хәм қоңсылас мәмлкетлер театр сахналарында да қойылды.

Абдулла Арипов – Өзбекстан мәмлкетлик гимнин жазды (1992). Наўрыз хәм Мустақыллық байрамларын өткеріў бойынша жазылған сценарийлердің көпшилигинің авторы. Соның менен бир қатарда Данте «Илохий комедия» сының «Дозак» бөлимин, А. С. Пушкин, Н. А. Некрасов, Т. Г. Шевченко, Л. Украинка, Р. Гамзатов, К. Кулиев хәм М. Байжиев шығармаларын өзбек тилине аўдарған. Өз нәўбетинде оның мийнетлери баҳаланып бир қанша сыйлықлар менен сыйлықланды. Мысал ушын: Хамза атындағы (1983) хәм Алишер Наўайы атындағы (1992) Өзбекстан мәмлкетлик сыйлықтың лауреаты. Буннан басқа Өзбекстан Қахарманы (1992) хәм Өзбекстан халық шайыры (1990) атақларына ийе болды. Өз гезегинде 1990-жылдан Өзбекстан Олий Кеңгәши, 1995-жылдан Өзбекстан Олий Мажлиси депутаты болып жәмийетлик жұмысларға белсене қатнасты.

Абдулла Арипов шығармалары қарақалпақ тилинде

Арипов А. (Абдулла) Ағар дәрья [Текст] : қосықлар хәм дәстан / Абдулла Арипов.
— Нөкис : Билим, 2021. — 392 б.

Арипов Абдулла. Өзбек тилим: [қосық] / Абдулла Арипов // Еркин Қарақалпақстан. –
2019. – 22 окт.

Арипов Абдулла. Сақыпқыран: [бес пердели поэтикалық драма] / Абдулла Арипов //
Әмиўдәрья. – 2021. – №.2. – Б. 10 – 33. – Даўамы бар.

Арипов Абдулла. Сақыпқыран: [драма] / Абдулла Арипов // Әмиўдәрья. – 2021. –
№.3. – Б. 3 - 31.

Арипов А. Эрман емес пе?, Байрам, Бүрkitтин қысыўмети, Қайсар бала: [қосықлар] // Еркин Қарақалпақстан. - 2011. - 24 март.

Арипов А. Бұлбилим бар дейди ҳәр қандай бостан: [қосық] // Еркин Қарақалпақстан. - 2009. - 31 янв.

Арипов А. Бийтаныс адам, Мырза Мөхменге : [қосықлар] // Әмиўдәрья. - 1972. - № 12. - Б. 110 - 112.

Арипов А. Бир қарасам...: [қосық] // Еркин Қарақалпақстан. - 1998. - 26 сент.

Арипов А. Генетика, Анажаным: [қосықлар] // Әмиўдәрья. – 1988. - № 7. - Б. 83 - 85.

Арипов А. Қарақалпақ дәстаны: [Т. Қайыпбергеновтың «Қарақалпақ дәстаны» хаққында] // Еркин Қарақалпақстан. - 1999. - 22 июнь.

Арипов А. Мени алып кетиң ...: [қосық] / Абдулла Арипов ; өзбек тилинен Кеңесбай Реймов аўдармасы // Еркин Қарақалпақстан. – 2021. – 20 март.
Мазмуны: Шыдайсаң балам; Әмир ибратлары ; Тәнхә қус ; Қуўыршақлар.

Арипов А. Мен тәжим етемен ана халқыма ...: [қосық] // Еркин Қарақалпақстан.- 2004. - 7 окт.

Арипов А. Сақыпқыран: Әмир Темурдың 660 жыллығы алдынан : [драмадан үзинди] / Өзбек тилинен аўдарған Шарапатдин Аяпов // Еркин Қарақалпақстан. - 1996. - 29 июнь.

Арипов А. Сергеклик: [қосық] // Еркин Қарақалпақстан. - 1999. – 4 март.

Абдулла Арипов шығармалары

өзбек тилинде

Ўзбекистон Қахрамони ва халқ шоири Абдулла Орипов таваллудининг 80 йиллигини кенг нишонлаш тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 2 декабрь Қарори // Qoraqalpog'iston tongi. – 2020. – 5 dek.

Орипов А. Айрилмас: [шеър] // Халқ сўзи. - 2008. – 11 март.

Орипов А. Аллома (Абу Райхон Ал-Берунийга бағишланган): [шеър] // Аму тонги.- 1998. - 28 май.

Орипов Абдулла. Алишер Навоий ғазалига мухаммас // Ўзбекистон адабиёти ва санъати. - 1997. - 7 февр.

Орипов А. Барака тўлсин уйингизга: [шеър] // Халқ сўзи. - 1996. – 8 март.

Орипов А. Баҳор: [шеър] // Савдогар. - 1998. – 21 март.

Орипов А. Бедорлик: [шеър] // Халқ сўзи. – 1999. - 3 март.

Орипов А. Бир қарасам, эндигина туғилганман: [шеър] // Халқ сўзи. - 1998. - 27 окт.

Орипов А. Бўлди, Адолат кўзгуси, Юпанч : [шеър] // Халқ сўзи. - 2002. - 27 сент.

Орипов А. Ёнгин дедилар: [шеър] // Ўзбекистон адабиёти ва санъати. - 2004. – 8 март.

Орипов А. Жазо топғучидир...: [шеър] // Халқ сўзи. - 2000. - 31 авг.

Орипов А. Истиқлол руҳи – илҳом манбаи: Ўзбекистон Республикасининг 20 йиллигига // Ўзбекистон матбуоти. - 2011. - №1. - Б. 16 - 19.

Орипов А. Ишонч кўприклари: [шеър] // Ўзбекистон адабиёти ва санъати. - 1986. - 10 окт.

Орипов А. Йўлтусар: [шеър] // Халқ сўзи. - 1999. - 6 июль.

Орипов А. Кўнгил хиёбони: [шеър] // Халқ сўзи. - 2008. - 5 янв.

Орипов А. Мағзи тўқ бошоқнинг эгилишини кўр...: [шеър] // Ўзбекистон адабиёти ва санъати. - 2004. – 2 апр.

Орипов А. Менинг Ўзбекистон Ватаним: [шеър] // Маърифат. - 1996. – 20 апр.

Орипов А. Мен не учун севаман Ўзбекистонни [назм, шъер] // Ёшлик. - 1991. - № 4.

Орипов А. Оддий муаллим: [шеър] // Ўзбекистон овози. - 1998. - 8 окт.

Орипов А. Олий неъмат: [шеър] // Халқ сўзи. - 1999. - 29 авг.

Орипов А. Онажон: [шеър] / Абдулла Орипов // Қарақалпақ әдебияты. – 2021. – март.
Мазмуни : Сен баҳорди соғинмадингми? ; Чидайсан болам ; Башорат.

Орипов А. Она юрт: [шеър] // Халқ сўзи. - 2003. - 14 окт.

Орипов Абдулла. Ранглар ва оҳанглар: [шеърлар ва дoston] / Абдулла Орипов. — Тошкент: Ўзбекистон миллий энциклопедияси, 2012. - 152 б.

Орипов А. Сен даврон сургайсан замин узра ҳур...: [шеър] // Ўзбекистон адабиёти ва санъати. - 2009. – 6 февр.

Орипов А. Сени балолардан асрамоқ учун берай кўзларимни, кўзмунчоқ қилсанг: [шеър] // Халқ сўзи. - 1996. - 17 май. Мундарижа: Кўзмунчоқ; Ҳаёл; Тавсиф; Эски чорик; Мақтанчоқлар; Икки қаламкаш; Оқ тулпор.

Орипов А. Соҳибқирон : [беш пардали шъерий драма] // Ёшлик. - 1996. - № 3. - Б. 3.

Орипов А. Соҳибқирон: [беш пардали шъерий тарихий драманинг 3 - пардасидан кўриниш] // Кўзгу. - 1996. – 18 апр.

Орипов А. (Абдулла) Танланган асарлар [Матн] / Абдулла Орипов ; муҳаррир.: Р. Мусурмон, Ғ. Мажид. — Тошкент: Sharq, 2019. — 784 б.

Орипов А. (Абдулла) Танланган асарлар [Матн]: шеърлар, дostonлар. VII жилд / Абдулла Орипов; муаллифи: Д. Бегимкулов. — Тошкент: Ғ. Фулом, 2013. — 300 б.

Орипов А. Темур : [шеър] // Ватанпарвар. - 1996. - 9 апр.

Орипов А. Универсиада: [шеър] // Ўзбекистон адабиёти ва санъати. - 2002. - 24 май.

Орипов А. Учар қушлар учди - кетди, Ота дуоси, Тойчоқ, Учар қушлар, Жаҳонгашта, Тўртликлар: [шеърлар] // Ўзбекистон овози. - 1999. - 7 янв.

Орипов А. Фахр : [шеър] // Ўзбекистон адабиёти ва санъати. - 1998. - 12 июль.

Орипов А. Фидойи: [шеър] // Халқ сўзи. - 1998. - 30 янв.

Орипов А. Фидойи: [шеър] // Ёзувчи. - 1998. - 4 февр.

Орипов А. Хотира: [шеър] // Ўзбекистон адабиёти ва санъати. - 1998. - 8 май.

Орипов А. Шамширингиз адолотни ҳимоя қилиб: [«Соҳибқирон» шеърый драмасидан] // Ўзбекистон санъати ва адабиёти. - 1996. - 25 окт.

Орипов А. Эчки, Мухохид, Эркинлик: [шеър] // Саодат. - 1992. - № 11. - Б. 23.

Орипов А. Қорақалпақ дostonи: [Қорақалпоқ ёзувчиси Т. Қаипбергеновнинг трилогияси ҳақида] // Халқ сўзи. - 1999. - 9 июнь.

Орипов А. Ўзбегим тожик билан: [шеър] // Халқ сўзи. - 1998. - 30 июнь.

Орипов А. Ўзбекистон учун овоз бераман: [шеърлар] // Халқ сўзи. - 1996. - 27 дек.

Орипов А. Ўзбеклар: [шеър] // Халқ сўзи. - 2004. - 1 дек.

Орипов А. Ўзбек онаси: [шеър] // Ишонч. - 2003. - 8 март.

Орипов А. Ўзбек онаси: [шеър] // Халқ сўзи. - 1999. - 6 март.

Мундарижа: Армон; Ҳимоят; Женева; муҳбирлар; Сухбат; Кулманг...; Булутли бир кун; Сўнги чора; Хабаш киз; Совға; Оқлар ва қоралар; Халқаро анжуман; Соғинч; Оқ йўл; Жамайка.

Орипов А. Ўммон ортидаги маконим: [шеър] // Халқ сўзи. - 1996. - 27 июнь.

Орипов А. Ўн еттинчи дурни қўшиб қуйдим мен: [шеър] // Ўзбекистон овози. - 2008. - 26 авг.

Орипов А. Ҳайит: [шеър] // Адолат. - 1998. - 30 янв.

Орипов А. Ҳар йилга мен узни масъул сезгайман..., 11 дур, Ватандош, Яхши одам, Чала иморат, Зиёрат: [шеърлар] // Ўзбекистон овози. - 2002. - 13 авг.

Орипов А. Ҳикмат билан ободдир дунё: [шеър] // Халқ сўзи. - 2009. – 11 апр.

Орипов А. Ҳикмат садолари: [шеърӣ ҳадис] // Ўзбекистон санъати ва адабиёти. - 1991. - 3 янв.

Абдулла Арипов шығармалары

рус тилинде

Арипов А. Отчуждение: [стихи] / Перевод с узб. Х. Маматовой // Правда востока. - 1992. - 11 янв.

Арипов А. Пожелание отца: [стихи] / Перевод Александра Файнберга // Нар. слово.- 2009. - 17 янв.

Абдулла Арипов ҳам оның шығармалары ҳаққында

Абдуллаев М. Озод рух мени бир ўмр тарк этмади: [Ўзбекистон Қаҳрамони, Ўзбекистон халқ шоири Абдулла Орипов билан суҳбат] // Ўзбекистон адабиёти ва санъати. - 2011. - 18 март.

Бегимқул Д. Уйгоқ виждон даъвати: Абдулла Ориповнинг янги шеърӣ тўпламида Истиклол, Ватан, Халқ образи «Дунё» номли мажмуаси / Д. Бегимқул // Ўзбекистон адабиёти ва санъати. - 1996. - 12 янв.

Ел ардақлаган шайыр еске алынды: [И.В.Савицкий атындағы мәмлекетлик көркем өнер музейинде «Өзбекстан халық» шайыры, Өзбекстан Қаҳарманы Абдулла Ариповтың туўылғанына 80 жыл толыў мүнәсибети менен «Ел ардақлаган шайыр» атамасында әдебий кеше өткерилди] // Еркин Қарақалпақстан. – 2021. – 20 март.
Абдулла Ариповтың туўылғанына 80 жыл

Кўчимов А. (Абдусаид) Мен шоирман, истасангиз шу [Матн] : Халқимизнинг ардоқли шоири, Ўзбекистон Қаҳрамони Абдулла Орипов гурунғлари / Абдусаид Кўчимов. — Тошкент: Ғафур Ғулом номидаги нашриёт-матбаа ижодий уйи, 2018. — 292 б.

Норматов У. Ватаннинг оташин куйчиси: [Абдулла Орипов ҳақида] // Ўзбекистон адабиёти ва санъати. - 2011. - 25 март.

Орипов А. Абдулла Орипов: Устоз тушунчаси табаррук: [Ўзбекистон халқ шоири А. Орипов билан суҳбат] / Суҳбатни У. Абдуазимова ёзиб олди // Маърифат. - 1992. – 30 дек.

Орипов А. Абдулла Ориф: Рухий камолот умидида: [Ўзбекистон халқ шоири А. Орипов билан суҳбат] / Суҳбатдош М. Абдулла // Ўзбекистон санъати ва адабиёти. – 1993 - 1 янв.

Орипов А. Абдулла Орипов: Улуғ ғоялар улуғ инсонларни вояга етказган: [шоир билан «Сохибқирон драмаси хусусида суҳбат] / К. Очил суҳбатлашди // Халқ сўзи. - 1996. -17 окт.

Орипова Н. Боқий ва ўлмас шеърят: [Абдулла Ориповнинг "Ишқ саҳроси" китоби ҳақида] / Н. Орипова // Ma'rifat. - 2018. - 12 сент.

Тоир М. Шоирлик саодати, Эҳтиром: [Абдулла Орипов ҳақида] // Ўзбекистон адабиёти ва санъати. - 2011. - 25 март.

Қаипбергенов Т. Зар қадрини заргар билар: [шоир А. Орипов шеъриятига бир назар] // Халқ сўзи. - 1999. - 8 янв.

Қурбон Шукур. Абдулла Орипов сабоқлари: Бир шогирд ҳаётида. / Шукур Қурбон; Муҳаррир: Низом Комил. - Тошкент: "DAVR PRESS ", 2008. — 40 б.

Арипов А. Абдулла Арипов: Великие идеи способствуют становлению великих людей: [беседа с народным поэтом Узбекистана А. Ариповым о его драме «Сохибқирон»] / Беседу вел К. Очил // Правда востока. - 1996. - 24 окт.

Красильников Н. Звезда поэта: [штрихи к портрету А. Арипова] // Учитель Узбекистана. - 1996. - 27 марта.

Кучкаров Я. Полвека служения поэзии...: [Абдулла Орипову 70 лет] // Вести Каракалпақстана. - 2011. - 2 апр.

Туракулов О. Певец Родины, народа, независимости: [Состоялся творческий вечер посвященный к 70 - летию Героя Узбекистана, народного поэта Узбекистана Абдуллы Орипова] // Вести Каракалпақстана. - 2011. - 29 марта.

Усманова Н. Встреча с авторами гимна: [Авторы гимна Республики Узбекистан Абдулла Арипов и Мутал Бурханов] // Правда востока. - 2001. - 4 май.

Дўзиўши:

**Мағлыўмат библиография
хызмети бас библиографы:**

Гулнара Тажимуратова